CULTIVAREA LIMBII

PUNCTUAȚIA ÎN UNELE PUBLICAȚII LITERARE*

DE

VALENTINA HRISTEA

Deși elementul subiectiv a jucat întotdeauna un rol important în problemele de punctuație, s-au putut totuși stabili o serie de norme care nu diferă în mod esențial de la o limbă la alta[1]. Pentru a nu se denatura sensul comunicării, aceste norme — constînd în marcarea grafică a raporturilor sintactice — trebuie respectate de toți cei care își exprimă în scris ideile sau sentimentele.

O cercetare din punctul de vedere care ne interesează a publicațiilor Uniunii scriitorilor din R.P.R. ne-a dus la concluzia că unor colaboratori nu le sînt familiare anumite reguli de punctuație. Afirmînd acest lucru nu pierdem din vedere nici posibilitatea strecurării în paginile revistelor a unor greșeli de tipar. Oricît am conta însă pe contribuția zețarilor, numărul impresionant de erori și mai ales faptul că ele se întîlnesc de obicei la aceiași autori ne obligă să le atribuim, în mare parte, colaboratorilor revistelor. În cele ce urmează ne vom opri cu precădere asupra situațiilor cînd un semn de punctuație este de prisos. Folosirea lui nejustificată constituie în mare măsură o garanție că greșeala nu se datorește zețarului (se știe că acesta omite, de obicei, nu adaugă ceva).

---

* Materialul folosit pentru redactarea prezentului articol a fost cules exclusiv din periodicele de limbă română ale Uniunii scriitorilor. Numerele din care am extras faptele discutate sînt, în general, din a doua jumătate a anului 1957 și din prima jumătate a anului 1958. În cazul revistei „Luceafărul" au fost puse la contribuție numerele : 1,2,3,4 și 5 din 1958.

Abrevierile pe care le-am folosit sînt următoarele : GL = „Gazeta literară" ; IL = „Iașul literar" ; L = „Luceafărul" ; SB = „Scrisul bănățean" ; ST = „Steaua" și VR = „Viața românească". La fiecare exemplu citat au fost notate în paranteză : titlul abreviat al publicației, anul (indicat de cifra romană), numărul (indicat de prima cifră arabă), pagina și, uneori, coloana.

[1] Vezi și acad. Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, ediția a II-a, Ed. Ministerului Învățămîntului, 1956, p. 732 și urm.

BDD-A10437 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:40 UTC)

Dintre semnele de punctuație, virgula prilejuiește cele mai multe abateri de la regulile prestabilite. În legătură cu acest semn de punctuație distingem două categorii de greșeli :

a) cînd virgula lipsește, deși este absolut necesară ;

b) cînd ea există, dar nu este justificată prin nimic.

Iată cîteva exemple care ilustrează ultima situație[1] : „Era o bătrînică uscată [,] și nefeminină..." (L, I, 4, 12, 1) ; „...povestiri scrise cu o desăvîrșită măestrie [,] și cu o analiză profundă..." (SB, VII, 10, 74) ; „Cînd de abia îmi cumpărase mama/Plăcuță, tibișir [,] și abecedar" (IL, IX, 1, 10) ; „În consecință își exagerează răspunderile [,] și dă (sic) sieși importanță" (VR, XI, 6, 108) ; „...orice încercare cade în neputințe practice și în paradoxe de principiu [,] și seamănă cu încercarea de-a sări peste umbra (sic) proprie..." (ST, IX, 1, 10).

Greșeala constă în punerea virgulei înaintea cojuncției *și*, care are, în cazurile de față, o funcție coordonatoare copulativă.

O eroare asemănătoare (pe care o săvîrșesc, de altfel, majoritatea celor care scriu romînește și asupra căreia s-ar fi cuvenit ca *Îndreptarul de punctuație*[2] să atragă atenția) este folosirea virgulei înainte de etc. : „...Ștefan Stîncă, Constantin I. Parhon, Maria Cutzarida [,] etc. „(VR, XI, 6, 164) ; „Se întreprind investigații, se dau declarații, se apelează la miliție [,] etc. (IL, IX, 6, 96) ; „...a unor mari personalități ca Voltaire, Byron, Belinski [,] etc." (L, I, 3, 2, 6) ; „... cu repercusiuni mai tîrzii asupra unui Ibrăileanu, Vlahuță, Caragiale, Jean Bart [,] etc. (ST, IX, 1,64) ; „...mizeria, șomajul, cultul forței și cruzimei [,] etc." (SB, VIII, 11, 81). Exemplele s-ar putea înmulți, dar nu este cazul. După cum se știe *etc.* însemnează „și celelalte" (< lat. *et cetera*)[3]. Prima parte a acestui cuvînt compus fiind conjuncția (cu valoare copulativă) *și* este ușor de înțeles de ce *etc.* nu trebuie separat prin virgulă de elementul care-l precedă într-o enumerare[4].

Foarte adesea nu este respectată nici regula elementară care precizează că subiectul nu trebuie despărțit de predicat prin virgulă : „Lövith Egon [,] este o personalitate aparte printre tineri" (ST, IX, 1, 110) ; „Căciula îi lunecase din cap și părul suriu (sic) [,] i se ridicase țuțurug..." (ST, IX, 4, 23) ; „Cînd ajunse la locul meciului, Ipolit Oanea [,] stătu cîteva clipe cu gura căscată" (IL, IX, 6, 61) ; „Se chema Europolis [,] și autorul ei [,] era Jean Bart" (VR, XI, 6, 156). Notăm și un exemplu

---

[1] Parantezele drepte încadrează o virgulă greșit plasată sau indică locul unde acest semn de punctuație lipsește.

[2] Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1956.

[3] Scrierea „*et caetera*" (pe care o folosesc foarte mulți) este greșită.

[4] Greșită este folosirea virgulei și înaintea expresiei „Și așa mai departe", echivalentă ca sens cu etcetera : „...al sentimentelor, al trăsăturilor de caracter, al vicisitudinilor pasionale [,] și așa mai departe" (SB, VII, 10, 87).

BDD-A10437 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:40 UTC)

cînd virgula desparte predicatul de un subiect multiplu :„... organele de conducere locale, cele raionale, orășănești și ale combinatului metalurgic [,] au dispus înscrierea în bugete a sumelor necesare pornirii" (SB, VII, 10, 91).

Regula în discuție este încălcată cu foarte multă ușurință în special atunci cînd subiectul este urmat de unele determinări care îl îndepărtează, în propoziție, de verbul predicativ sau de cel copulativ : „Baba Hîrca a lui Matei Millo [,] e, ca scriere dramatică, destul de modestă..." (ST, IX, 1, 89); „Femeile descrise de el [,] tind spre libertate și spre fericire..." (SB, VII, 10, 80); „Conținutul faptului despre care vorbește [,] e — în realitate — mult mai simplu..," (VR, XI, 6, 108); „...toți cei ce trăiesc din plin neasemuita poezie a construcției socialiste [,] sînt așteptați și în această nouă casă a lor" (L, I, 1, 1, 1).

Iată și un caz cînd, în interiorul aceleiași propoziții, s-a pus virgulă atît între subiect și predicat, cît și înaintea conjuncției care unește elementele componente ale subiectului multiplu : „Amintirile *Din neagra țărănie* ale scriitorului Ion Istrati [,] și întîmplările povestite de Dumitru Corbea [,] se desfășoară undeva departe, în sate și cătune mărunte din nordul Moldovei" (ST, IX, 5, 86).

Supărătoare este prezența virgulei și înaintea articolului posesiv-genitival : „Vîntul ... ridică valuri mari [,] al căror vuiet [,] pătrunde spre tren" (ST, VIII, 10, 25); „Un formidabil mijloc de pătrundere și obiectivitate [,] al sufletelor omenești ..." (IL, IX, 5, 61). Dacă în cazul cînd virgula precedă pe *al*, se poate invoca faptul(neconcludent, de altfel) că ea marchează pauza pe care o facem, uneori, înaintea determinantului genitival, atunci cînd apare chiar și după articolul posesiv-genitival doar neglijența o mai explică : „...n-a avut decît reazimul unchiului său, iar după moartea acestuia, reazimul nestabil al [,] propriei sale ființe..." (ST, VIII, 10, 120).

Cu totul surprinzătoare este prezența virgulei și între elementele componente ale pronumelui relativ compus *ceea ce* : „Tragedia lui Melehov a fost explicată prin ... — ceea [,] ce este incontestabil, o explicație judicioasă..." (ST, VIII, 10, 39).

O greșeală flagrantă este și despărțirea prin virgulă a prepoziției de substantiv, în cadrul atributului substantival prepozițional : „... apărute pe întinsul a peste trei decenii de [,] activitate publicistică" (IL, IX, 5, 61).

Frecvente sînt și cazurile cînd o propoziție atributivă determinativă este separată, prin virgulă, de cuvîntul pe care îl determină : „Geniul [,] care-l mărisă (sic) pe dînsul l-a și răpus" (ST, VIII, 11, 67); „Iată motivele [,] care fac ca acest roman să cucerească interesul cititorului" (SB, VII, 10, 83); „... ideilor sau înclinațiilor afective ale unor temperamente

BDD-A10437 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:40 UTC)

[,] ce reflectă opoziția mentalității educației sau concepției de viață a eroilor dramei" (IL, IX, 5, 62).

Nu lipsesc nici cazurile cînd o propoziție completivă (introdusă prin *că* și așezată în urma regentei ei) este despărțită de aceasta prin virgulă[1]: „El n-a înțeles [,] că elementul esențial într-un roman [,] este figura eroului..." (SB, VII, 10, 80); „...scriitorul arăta [,] că ... arta nu este o distracție, ci un mijloc de cunoaștere..." (IL, IX, 5, 61); „Toți autorii... au constatat în unanimitate [,] că .... rolul cel mai însemnat l-a jucat tocmai poemul didactic al lui Lucrețiu" (ST, VIII, 8, 123) etc.

Încheind discuția privitoare la folosirea virgulei acolo unde nu trebuie, atragem atenția că nici conjuncțiile *însă* și *deci*, așezate în interiorul unei propoziții, nu se intercalează între virgule[2], ca în numeroasele exemple de acest fel: „Petre [,] însă [,] rîse de ea..." (VR, XI, 5, 36); „Perspectivele viitorului sînt [,] însă [,] tonice" (IL, IX, 5, 93); „Construcțiile socialismului s-au ridicat [,] însă [,] grandioase..." (ST, IX, 3, 93); „Scrise [,] deci [,] sincer și crud, fără menajamente" (ST, IX, 5, 113,); „Opera unui scriitor nu trebuie [,] deci [,] subordonată părerilor emise de critici" (SB, VIII, 11, 82).

*

Deși, după cum am mai spus, n-avem siguranța că omiterea semnelor de punctuație se datorește întotdeauna colaboratorilor, semnalăm totuși (din multitudinea faptelor) și cîteva situații în care virgula lipsește, cu toate că prezența ei este dictată de funcția ei gramaticală. Dăm cîteva exemple de asemenea situații:

— Înainte și după apoziția explicativă sau propoziția atributivă explicativă: „Ana Alexandrovna Caravaeva [] autoarea trilogiei Patria []... (ST, VIII, 10, 135).

Uneori virgula se pune numai înaintea apoziției explicative, omițîndu-se, fără motive, la sfîrșitul acesteia: „Pătruț, eroul principal al cărții [] moare în timpul marii catastrofe minere (sic) de la Anina" (SB, VII, 10, 68).

— După conjuncția *or* (< fr. *or*), cu sensul de dar, deci, însă: „Or [] adevărul este că Laurențiu Fulga nu și-a construit piesa pe eșafodul unei interpretări organice..." (VR, XI, 6, 153); „Or [] cireșul trebuie altoit cel mai la urmă, din cauza sevei prea multe" (IL, IX, 5, 16); „Ori (sic) [] mutilîndu-li-se picioarele, evadarea devenea practic imposibilă..." (ST, VIII, 10, 21) etc.

---

[1] Nici asupra acestei greșeli *Îndreptarul de punctuație* nu ne atrage atenția, deși, cîteodată virgula înaintea conjuncției *că* ne întîmpină chiar la unii dintre scriitorii noștri clasici.

[2] Vezi pentru această regulă și *Îndreptarul de punctuație*, p. 45.

BDD-A10437 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:40 UTC)

— Înaintea conjuncțiilor adversative *dar* și *ci*: „... cu argumente sumare [] dar îndelung analizate..." (VR, XI, 5, 8); „... elanurile frumoase [] dar gratuite și anarhice ..." (GL, V, 37, 2, 3); „Era o încercare încă timidă [] dar plină de îndrăzneli ascunse ..." (L, I, 1, 2, 5); „....păstrîndu-i-se realismul [] dar și posibilitatea unor elemente de sugestie" (ST, VIII, 12, 21) .

Iată și exemple de omitere a virgulei înaintea lui *ci*: „... iar autorii lor n-au fost observatori [] ci participanți pasionați la evenimente" (GL, V, 37, 1, 1); „Întîmplările prin care trece nu sînt o soluție de viață [] ci o cumplită tragedie" (VR, XI, 6, 151); „...în miezul unei lupte pe care n-o ocolim [] ci dimpotrivă, vrem s-o ducem pînă la capăt" (L, I, 1, 1, 1); „Tofalarii sunt (sic) poporul cel mai mic [] nu numai din Siberia [] ci din întreaga lume" (ST, VIII, 10, 27)[1].

— Între propozițiile coordonate disjunctive, cînd încep amîndouă cu *ori*: „Una din două: ori că ideea este prea săracă [] ori că e prea repede epuizată?" (L, I, 4, 1, 3)[2].

— Înainte de subordonatele concesive și de modalele consecutive: „A iubit pădurea [] deși s-a temut de ea..." (ST, VIII, 10, 120); „Aceiași (sic) curățenie pretutindeni [] deși mobilierul e de o maximă simplitate" (ST, IX, 5, 25); „Însemnările lui Pușkin, Turgheniev și Tolstoi [] deși făcute pentru epoca lor, păstrează permanent un caracter actual... (IL, IX, 5, 103); „Dorința autorului ... este atît de evidentă [] încît ea se remarcă și în înverșunarea cu care este zugrăvit Laurențiu (VR, XI, 6, 181).

— Înainte și după unele cuvinte și construcții incidente: „... și opreau [] parcă [] gălăgia orașului" (VR, XI, 6, 28); „... a scris mai mult [] poate [] decît oricare din confrații săi..." (ST, IX, 5, 110); „...într-o lume pe care [] din cînd în cînd [] a putut-o disprețui..." (SB, VIII, 12, 95); „...încearcă să reînvie pozițiile reacționare [] de mult zdrobite [] ale lui Titu Maiorescu..." (VR, XI, 6, 121); „... nu ne apar ca firi dialectice..., ci ca firi [ ] aș zice [ ] metafizice" (ST, VIII, 10, 93) etc.

Cîteodată este folosită virgula numai înaintea construcțiilor incidente, ceea ce este nerecomandabil: „... care tocmai atunci bătea rar, ca un clopot de catedrală [] ceasurile nouă" (ST, VIII, 1, 27); „La 17 noiembrie 1904, în satul Kirșai [] s-a născut Salomeia Bacinskaite" (ST, IX, 5, 119); „Cercetarea bibliotecilor berlineze, pentru a strînge materiale documentare necesare [] a fost stăruitoare, începînd din anul 1835" (ST, VIII, 10, 101).

---

[1] În acest exemplu virgula lipsește și înaintea lui *„nu numai"* — corelativul conjuncției adversative *ci*.

[2] Să se remarce în acest citat și folosirea nejustificată a semnului întrebării.

BDD-A10437 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:40 UTC)

amestecă aici vorbirea directă (constînd în reproducerea spuselor lui Makarenko), cu cea indirectă (anunțată prin conjuncția subordonatoare *că*).

Se mai întîlnesc și alte cazuri cînd atît punctuația cît și construcția frazei sînt greșite. În următorul exemplu, de pildă, cele două atributive (determinînd același element din principală : movilele „Obo") trebuiau unite, pentru asigurarea clarității, prin conjuncția coordonatoare copulativă *și:* „Sunt (sic) enigmaticele movile „Obo" pe care le-au remarcat călătorii [,] care au constituit din cele mai obscure epoci o taină a misticismului asiat" (ST, IX, 4, 41).

Construirea frazei prin procedeul juxtapunerii (care face absolut necesară virgula) creează, împotriva intenției autorului, o evidentă confuzie : din context se înțelege că nu movilele „Obo" au constituit „o taină a misticismului asiat", ci, dimpotrivă, călătorii care le-au remarcat pe acestea...

Dacă în fraza mai sus-citată întîlnim virgula acolo unde era de așteptat o conjuncție copulativă, în următorul context ea ține locul punctului : „Dar ulterior, Ady a mers mai departe [,] nemulțumit cu programul limitat al partidului radical burghez, el a început să se orienteze spre revoluția socialistă, îndreptîndu-se către clasa muncitoare" (ST, VIII, 11, 75). Această frază trebuia fragmentată în două propoziții principale, cea dintîi ținînd pînă la prima virgulă. Scindarea ei în două unități independente una față de alta înlătură falsa continuitate sintactică și restabilește sensul adevărat al comunicării (participiul trecut „*nemulțumit*" care substituie o subordonată cauzală, e mult mai logic să fie un determinativ al predicatului „a început să se orienteze" decît al verbului *a mers* din prima propoziție).

Numeroase sînt, în publicațiile Uniunii scriitorilor, și cazurile de discontinuitate sintactică. Dacă în operele beletristice izolările sintactice se justifică prin intenția artistică a scriitorului, atunci cînd e vorba despre un text cu conținut științific (în speță critic) procedeul nu ni se pare recomandabil : „Evident, în complexul volumului, asemenea judecăți discutabile sînt rare [.] Accidentale". (L, I, 4, 7, 5). Cf. și : „Prea multă liniște ba aș zice chiar impasibilitate [.] În peisaj și în natura interioară a poetului" (IL, IX, 6, 95).

Fragmentarea forțată a frazei are consecințe imediate asupra punctuației. Se ajunge în felul acesta la folosirea pe scară largă a punctului și a punct și virgulei (care marchează întreruperea sintactică) sau se înlocuiesc unele semne de punctuație prin altele nepotrivite[1].

Am semnalat în ultima parte a acestui capitol unele situații cînd punctuația greșită este numai o consecință a construirii defectuoase a

[1] În ultimele două exemple era nevoie de virgulă, nu de punct.

BDD-A10437 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:40 UTC)

frazei. Exemplele de acest fel sînt mult mai numeroase decît ne-am închipui și greutatea constă numai în a alege.

Dacă ne-am mulțumit doar cu cîteva cazuri, am făcut aceasta pentru a nu încărca expunerea și pentru a nu pătrunde prea mult în domeniul sintaxei și al stilului propriu-zis. Chiar limitată numai la cîteva exemple discuția de mai sus a scos încă o dată în evidență importanța punctuației — rolul ei de „auxiliar grafic al sintaxei"[1].

Greșelile de felul celor semnalate în paginile anterioare vor putea fi evitate în viitor prin însușirea regulilor de punctuație cu caracter obligatoriu.

[1] *Gramatica limbii române*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., București, 1954, p. 296.

BDD-A10437 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:40 UTC)